

FERGE ZSUZSA

Peter Townsend (1928–2009)

Meghalt Peter Townsend, aki egy életen át a jogok és a méltóság nevében tanított, kutatott és küzdött a szegényekért és a szegénység ellen.

A társadalmi igazságtalanságok ügye már egyetemi éveiben foglalkoztatta, és ez a gyerekkori szegénységnek, édesanyja talpon maradásért való küzdelmeinek tapasztalataival is összefüggött. A hatvanas évek elején vált ismertté és elismertté. Ekkor jelent meg két szerző, Brian Abel-Smith és Peter Townsend könyve, a *Szegények és a legszegényebbek*. Ez volt a nyitánya a szegénység újrafelfedezésének, amelyet a politikusok a Beveridge Jelentés után szerettek volna eltűntnek hinni. És ez volt a nyitánya Peter Townsend közel hat évtizeden átívelő küzdelmének a szegénység és megalázottság minden formája ellen.

A küzdelem sok mindent jelentett. Mindenekelőtt talán a tudomány és a civil mozgalmak eszközeinek célratoró felhasználását annak érdekében, hogy önelégült politikák soha többé ne felejthessék el: vannak társadalmi egyenlőtlenségek és van szegénység. Ha ezeket a politika nem kezeli felelősen, az egyenlőtlenségek és a szegénység növekedése gyerekek, betegek, idősek szenvedését, a szegénység mélyülését, a kirekesztés új formáit hozza magával. Mindehhez – még mielőtt a szó ismert lett volna – „evidencia-alapú” érvelést használt. Sorra végezte széles körben elismert, maig mintaadó kutatásait – hol testközeli terepmunkára, hol adatgyűjtésre és elemzésre építve. Számos műve már a megjelenésekor is nagy visszhangot keltett, és ma klasszikusnak számít. Ilyen könyvet írt az idősothtonokról, az öregek családi életéről, a fogyatékkal élőkéről, az egészségügyben keletkező egyenlőtlenségekről, a szegény világ gyerekszegénységéről, és újra meg újra a szegénységről. Évtizedes erőfeszítésének eredményeként fogadták el mérvadóként – és nemcsak a szakma, hanem országos és nemzetközi politikai fórumok is – Peter meghatározását a szegénységről, amely a társadalmi egyenlőtlenségrendszerbe ágyazott, sokrétű hiányt jelent. A szegénység nemcsak elemi szükségletek abszolút hiánya – persze, az is. De a relatív szegénység perdöntő strukturáló erő. A források olyan szűkössége, amely kizárja, hogy a szegény úgy éljen, úgy vegyen részt a társadalomban, ahogyan az szokásos és széles körben elvárt, vagyis kirekeszti az állampolgárok közösségéből. A tudományos munka eredményei segítették a számára különösen fontos civil mozgalmakat, elsősorban az 1965-ben alapított *Gyermekszegénység Elleni Akciócsoportot*, és különösen a mindenkori kormányzat munkájának értékelését, gyakran éles kritikáját. A tudományos és politikai állásfoglalásokat egyaránt a szegénység és egyenlőtlenségek elleni, mély erkölcsi meggyőződés hatotta át, és főként az utóbbi években, a jogok fontosságának tudata.

SZEGÉNYSÉG ÉS KIREKESZTÉS

Az 1966. évi eviani Szociológiai Világkongresszuson csatlakoztam egy olyan csoporthoz, amelyet a szegénység és szociálpolitika érdekelt. (Az akkor megálmodott kutatócsoport, az „RC 19” azóta is él és működik.) Itt találkoztam sok csodálatos tudós mellett Peterrel, akivel évtizedeken át megmaradt a kapcsolatunk. Meghívott tanítani Essexbe, eljött magyarországi konferenciákra, sok írást cseréltünk. És megismerhettem egy melegszívű, mindenkinek segítő, a politikában és tudományban kemény, az emberi kapcsolatokban szeretetet adó és elfogadó embert. Peter halálával sokat veszített a tudomány – és mindazok, akik barátai, tanítványai lehettek.